

EUROPEAN FORUM OF LESBIAN, GAY
BISEXUAL AND TRANSGENDER
CHRISTIAN GROUPS

BARCELONA 2010

TAULA RODONA 25/6/2010

Deconstruir el patriarcat per construir el Regne de Déu dels Drets humans LGBT?

Mercè Otero Vidal: Claus des de la perspectiva feminista

Començo per explicar-vos una recent iniciativa feminista de força simbòlica contra el patriarcat. Des de l'associació Gea de Barcelona es va posar en marxa l'any passat (2009) un projecte per demanar que l'ONU, la institució considerada més inclusiva internacionalment, i que va aprovar la Declaració dels Drets Humans l'any 1948, realitzi un acte simbòlic de reconeixement de l'existència del Patriarcat, expressi públicament, tot demanant perdó, el rebuig de tots els greuges soferts per les dones sota el patriarcat al llarg dels temps i a tot arreu fins a l'actualitat i propugni la seva abolició immediata.

Aquest projecte va ser presentat en el marc del II Congrés de Dones de Barcelona, organitzat per la Regidoria de Dones de l'Ajuntament de Barcelona, el dia 16 d'octubre del 2009, on es va lliurar a la directora d'UNIFEM (Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona), una relació de les adhesions a la "*Declaració per al reconeixement de l'existència de l'ordre patriarcal i la seva definitiva abolició*" i se li va formular la petició que en fos la mediadora davant l'Assemblea General de les Nacions Unides. Us hi podeu adherir a www.proyectopatriarcado.com

De fet, estaríem davant d'un text de tipus performatiu que és aquell que no es limita a descriure un fet sinó que pel sol fet de ser expressat, el fa realitat: posar en paraules sempre és actuar. I no cal dir com la performativitat, avui en dia, és una categoria d'anàlisi que destaca la capacitat política i transformadora dels enuncisats que es reinscriuen en nous significats a partir de la ruptura amb els contextos anteriors i amb la capacitat s'assumir-ne altres de nous. Tenim exemples de textos que "immediatament" no han fet realitat el desig posat en paraules, però han anat i van fent camí, la mateixa Declaració Universal dels Drets Humans n'és un.

Com va dir Gerda Lerner (*La creació del patriarcat*, Ed. Crítica, Barcelona, 1990), el patriarcat és una creació històrica elaborada per homes i dones en un procés que va tardar gairebé 2500 anys en completar-se i que, si va tenir un començament, tindrà un final. Sembla que la seva època ja acaba, ja no és útil ni als homes ni a les dones i, amb el seu vincle inseparable amb el militarisme, la jerarquia, el racisme, el capitalisme, l'heterosexisme, amenaça l'existència de la vida sobre la terra.

Ara m'agradaria continuar amb un poema molt significatiu de la relació del feminisme lesbiana amb la divinitat patriarcal. És de Maria Mercè Marçal (*Desglaç*) poeta feminista, lesbiana, de formació cristiana, que expressa el seu dolor davant de la realitat patriarcal representada pel seu pare mort i per l'ombra d'un déu-pare aliè a les dones.

*Pare-esparver que em sotges des del cel
i em cites en el regne del teu nom,
em petrifica la teva voluntat*

EUROPEAN FORUM OF LESBIAN, GAY
BISEXUAL AND TRANSGENDER
CHRISTIAN GROUPS

BARCELONA 2010

*que es fa en la terra com es fa en el cel.
La meva sang de cada dia
s'escola enllà de tu en el dia d'avui
però no sé desfer-me de les velles culpes
i m'emmirallo en els més cecs deutors.
I em deixo caure en la temptació
de perseguir-te en l'ombra del meu mal.*

Si ens centrem en el tema de les relacions del feminisme amb el cristianisme i el moviment LGTB que és el context que, ara i aquí, ens convoca, cal dir que el feminisme a casa nostra tradicionalment s'ha posicionat en contra del "cristianisme oficial", sobretot de les formes i realitats del nacional-catolicisme que vam patir les dones sota la dictadura franquista. Un dels eslògans de les ensenyants feministes dels anys vuitanta del segle passat era "Les nenes bons van al cel i les dolentes a tot arreu" que és molt explícit pel que fa a la transgressió de les normes patriarcals i de les seves conseqüències en la salvació.

En la recerca d'una genealogia, les feministes hem fet un reconeixement d'admiració i agraïment a les bruixes i hem situat la seva persecució com a representació simbòlica i històrica més punyent del control patriarcal, mitjançant el poder religiós, sobre la sexualitat, el cos i la lliure consciència femenina. El feminisme ha vist en les religions monoteistes patriarcals, en la representació de les seves jerarquies, els elements més evidents i violents de la misogínia i de l'homofòbia al llarg de la història.

Per una altra banda, el feminisme també reconeix que hi ha hagut dones al llarg de la història que apel·lant a la seva relació directa amb la divinitat, místiques i visionàries, han superat la jerarquia eclesiàstica i han assolit importants fites de llibertat femenina, malgrat que fossin dins de monestirs i convents. Figures com Hildegarda de Bingen o Margarida Porete o Teresa d'Àvila, per no allargar la llista, en serien uns bons exemples.

Permeteu-me que faci un incís relacionat amb els convents i les monges: m'agradaria expressar el meu record agraït a les dones que van publicar fa vint-i-cinc anys el llibre *Las monjas lesbianas. Se rompe el silencio* (Ed. Seix i Barral, Barcelona, 1985), a les seves autores Rosemary Curb i Nancy Manahan i a les altres quaranta-vuit dones que van donar el seu testimoniatge valent i generós.

A l'actualitat en el pluralisme del moviment feminista hi ha diverses sensibilitats respecte al fet religiós i concretament a casa nostra destaca la presència del Col·lectiu de dones en l'Església i últimament ha tingut una molt bona acollida el plantejament de la teologia feminista que ha arribat de mans de Teresa Forcades Vila (*La teologia feminista en la història*. Fragmenta Editorial, Barcelona, 2007).

Pel que fa a la relació del moviment feminista amb el moviment LGTB, aquesta relació ha estat sempre a partir de la presència i actuació de les lesbianes feministes que han estat crítiques i han desconfiat dels espais mixtos homosexuals on es reproduïen situacions de domini masculí. De tota manera, les lesbianes també tenen queixes del moviment feminista que ha tingut tendència a ser de domini de les dones heterosexuales i, en aquest sentit, cal tenir en compte que les lesbianes han donat suport sempre a les reivindicacions de les dones heterosexuales i, en canvi, han vist que les reivindicacions pròpiament de les lesbianes no tenien la mateixa solidaritat recíproca.

Tot i així, ara, insistint en la pluralitat feminista, hi ha una cerca d'aliances que abraça fins al moviment trans, sobretot pel que fa als sectors més joves. El patriarcat reacciona davant de l'existència i la reivindicació de les relacions homosexuals, especialment lesbianes, perquè

EUROPEAN FORUM OF LESBIAN, GAY
BISEXUAL AND TRANSGENDER
CHRISTIAN GROUPS

BARCELONA 2010

qüestionen la legitimitat de l'obligatòria relació heterosexual, però, de fet, el que el patriarcat ataca de manera més dura és tot allò que s'escapa de les identitats normatives (home o dona) i posa tot el seu poder en mantenir la identificació entre un sexe biològic i un determinat gènere-rol social binari i no es permet cap espai per als matisos, per a la androgínia, el transgenerisme o la no-identificació. (Marina Collell Cornelles, Miquel Missé Sánchez i Montserrat Otero Vidal. "Feminismes en trànsit i TransFeminismes: una intersecció de desitjos". *Sexualitats transgressores*. Col·lecció Teranyina, Xarxa Feminista. Barcelona, 2008)

Algun sector feminista ja ha afirmat que el patriarcat es pot dir que ha mort (*El final del patriarcat* (*Ha ocurrido y no por casualidad*), trad. de María-Milagros Rivera Garretas, Barcelona, Llibreria Pròleg, Barcelona, 1996) des del moment que les dones no li donem crèdit, però davant d'una realitat patriarcal masclista i homofòbica que encara s'imposa amb violència en la quotidianitat i arreu, no es pot baixar la guàrdia i cal fer "paral·lelament" altres plantejaments tàctics i estratègics. Al llarg del temps l'hegemonia masculina, patriarcal, en el sistema de símbols ha adoptat dues formes: la privació d'educació a les dones i el monopoli masculí de les definicions o sigui que les nostres accions han d'anar en la línia de superar aquestes injustícies. Les nostres energies s'han de dirigir a l'educació en la seva forma de coeducació de manera que se superi l'androcentrisme i el pensament patriarcal. Es parla molt de "gènere" i, sens dubte, el concepte de gènere ben entès ajuda a fer veure què són i com són els estereotips i els rols adjudicats a dones i homes, però el que cal és trencar-los i superar-los anant més enllà. A partir d'aquí, la coeducació obre pas a la llibertat de ser el que es vulgui ser i com es vulgui ser a nenes i nens, a noies i nois, a dones i homes. La formació afectivo sexual dins de la coeducació és la prevenció a tota violència masclista i homofòbica i ha de permetre obrir el ventall de possibilitats relacionals.

Per acabar, agafem el fil dels drets humans i recordem que el 10 de desembre de 1948 l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar la Declaració Universal dels Drets Humans, que rectifica el títol de Declaració Universal dels Drets de l'Home vigent des de la Revolució Francesa i introdueix el terme sexe a l'article 2 de la Declaració. Però el moviment feminista sempre ha vist androcentrisme i etnocentrisme en aquesta declaració, cosa evident ja que s'ha hagut d'anar concretant, per exemple, amb la Convenció sobre els drets de la infància, aprovada per la Assemblea General de les Nacions Unides l'any 1989 i no és fins a la Conferència Mundial de Drets Humans celebrada a Viena el 1993 que es reconeix que els drets de les dones són també drets humans en declarar que "els drets humans de la dona i de la nena són part inalienable, integrant i indivisible dels drets humans universals". I la història continua perquè al segon Fòrum Universal de les Cultures (Monterrey, Mèxic, novembre de 2007) es va aprovar la Declaració Universal de Drets Humans Emergents...

Així doncs les feministes sabem que les lleis moltes vegades funcionen com a "sostres de vidre" i que no són l'única garantia de la llibertat femenina, però es tracta de fer camí tot caminant contra el patriarcat i amb el lema d'un altre món és possible. Es tracta d'assolir el coratge intel·lectual d'anar més enllà de la nostra comprensió i d'arriscar-nos. Vivim en una època de canvis i estem en el procés d'arribar, sense el patriarcat, a un món lliure, just, feliç, i en pau, sense violències ni jerarquies, veritablement humana on la comunitat LGTB visqui plenament en llibertat i la comunitat LGTB cristiana pugui esperar amb confiança l'adveniment del Regne de Déu.